

Sessió informativa sobre l'acord d'associació amb la Unió Europea

**Intervenció inicial del cap de Govern,
MI Sr Xavier Espot Zamora**

Andorra la Vella, 21 de març del 2024

Senyor síndic,
Senyora subsíndica,
Senyores conselleres i senyors consellers,

Moltes gràcies a totes i a tots per atendre la meva compareixença avui aquí, amb ocasió de la sessió informativa sobre l'acord d'associació amb la Unió Europea. Una compareixença que vaig sol·licitar, juntament amb els presidents dels grups parlamentaris Demòcrata, Socialdemòcrata i de Ciutadans Compromesos, com a integrants juntament amb el Govern que encapçalo del Pacte d'Estat per a la negociació d'un acord associació entre Andorra i la Unió Europea, perquè estem convençuts que aquest és el lloc indicat i el moment propici per explicar amb la màxima transparència, de manera franca i honesta, com ho hem fet des de l'inici de les negociacions, l'acord d'associació negociat amb la Comissió Europea amb totes les forces polítiques que tenen representació parlamentària. Perquè si hi ha un escenari adequat per palesar les nostres discrepàncies polítiques o avivar les nostres convergències al tomb d'aquesta qüestió cabdal és, sense dubte, el Consell General.

Quan vaig presentar la meva candidatura durant el debat d'investidura com a cap de Govern davant d'aquesta mateixa Cambra, vaig desgranar les principals línies programàtiques que volíem desenvolupar durant aquesta legislatura i, com saben, el posicionament sobre la relació d'Andorra amb la Unió Europea era molt clar i concís: continuar amb les negociacions iniciades pel Govern del senyor Antoni Martí l'any 2015 per a l'acord d'associació i reeditar el pacte d'Estat sobre la base d'un acord polític que agrupés el màxim de forces polítiques amb o sense representació al Consell General. El pacte, com ja he esmentat, el van subscriure els grups parlamentaris Demòcrata, Socialdemòcrata i de Ciutadans Compromesos, com també els partits Socialdemocràcia i Progrés, Acció i Unió Laureadiana, als quals aprofito per

agrair la seva tasca, la seva actitud constructiva i el seu esperit de diàleg. Un espai de discussió plural i regit per la recerca del consens, que segueix obert als grups parlamentaris que inicialment no van voler formar-ne part.

Avui és l'ocasió, senyores conselleres i senyors consellers, per posar totes les cartes damunt la taula, perquè encara que algun grup parlamentari estigui obstinat a acusar el Govern de no jugar net en aquest assumpte, els hi puc ben assegurar que no hi ha cap carta amagada. Per aquest motiu, espero que aquesta sessió ens doni l'oportunitat d'aportar claredat a aquelles qüestions que generen més dubtes o senzillament sobre les quals només interessa difondre missatges que no responen a la realitat de l'acord negociat, de forma totalment dirigida i esbiaixada.

Abans de passar a detallar les principals implicacions d'aquesta associació amb la Unió Europea que el Govern ha negociat amb el suport dels nostres dos coprínceps, els proposo un viatge a una Andorra de 50.000 habitants, amb 8.900 alumnes i amb un pressupost públic de 21.000 milions de pessetes. És l'Andorra de mitjan de la dècada dels anys vuitanta, paradigma d'èxit; l'Andorra que registrava per primer cop xifres rècord de visitants, gràcies a una economia basada en quatre sectors: la banca, el comerç, el turisme i la construcció. El primer tenia com a base essencial el secret bancari; el segon una amplíssima oferta de productes amb preus molt atractius i bona part dels quals impossibles d'aconseguir a Espanya i França; el tercer l'explotació dels nostres recursos naturals, i el quart era fruit de la prosperitat econòmica i del desenvolupament turístic, amb l'objectiu de donar resposta al fort increment de la demanda d'habitatges.

Paral·lelament, més enllà de les nostres fronteres érem testimonis de com el darrer decenni d'un món bipolar, on ja s'augurava la fi de la Guerra Freda, donava peu al relançament del procés d'integració europeu impulsat per líders tan destacats com Margaret Thatcher, François Mitterrand o Helmut Kohl, amb Jacques Delors a la presidència de la Comissió Europea. Eren els anys en què Grècia i més tard Espanya i Portugal trucaven a la porta de la Comunitat Econòmica Europea, una vegada consolidades les seves respectives democràcies i homologades amb la resta de l'Europa occidental, o en què es creava amb l'Acta Única de 1987 el mercat únic europeu tal com l'entendem des d'aleshores i del qual parlarem a bastament avui.

És precisament el 1986 quan la incorporació d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea deixa el nostre país en un context no limítrof, sinó envoltat de l'àmbit comunitari europeu, cosa que ja feia presagiar l'inici d'un acostament necessari amb la CEE, però caut, atesa l'etapa preconstitucional en la qual encara es trobava el nostre país. De fet, la mateixa Acta d'adhesió d'Espanya a la CEE ja estipulava la necessitat d'establir un nou acord negociat directament amb la Comunitat per substituir els acords bilaterals que regulaven el comerç andorrà amb Espanya i França.

Aquest acord comercial, que coneixem com Acord d'unió duanera, es va gestar durant la legislatura 1986-1989 i les negociacions les va portar directament el cap de Govern del moment, Josep Pintat Solans, amb unes premisses molt clares per mantenir l'atractiu turístic i comercial del país i per no frenar en sec l'expansió econòmica d'aquells anys. El 1988, Josep Pintat entregava a Jacques Delors el document on es recollien totes les peticions andorranes i ja anticipava en bona part quina havia de ser la trajectòria del nostre país, indicant que en primer terme calia “regular les nostres relacions comercials, amb respecte mutu i responsabilitat. Després d'un període de funcionament, i un cop conclòs el

procés de reforma institucional, els andorrans podran formular aquesta petició (en el sentit d'anar més enllà), si així ho creuen conforme als seus interessos presents i futurs”.

El juny de 1990, el successor de Pintat al capdavant del Govern, Òscar Ribas Reig, signava el que seria el punt de partida de la relació institucional i legislativa d'Andorra amb la UE. Un acord comercial -curiosament la UE va negociar amb una Andorra que en aquell moment no era un estat de dret reconegut internacionalment- que sempre ha estat concebut en clau positiva per als interessos econòmics del nostre país i que va propiciar el marc adequat per garantir la prosperitat del nostre sector comercial, així com la pervivència del sector del tabac, pilar de l'economia agrària i del petit sector industrial d'Andorra. Tindrè ocasió de parlar-ne més endavant, però és important recordar que l'acord d'associació que ens ocupa no només respecta l'esperit de l'acord comercial signat el 1990, sinó que en consolida el contingut.

L'aprovació de la Constitució el 1993, quan s'estableix formalment la separació de poders i s'assoleix la plena sobirania nacional, aviva el procés d'obertura al món i d'aproximació a les organitzacions internacionals, especialment amb una Unió Europea que, com he dit, es trobava en ple desenvolupament d'un dels seus màxims assoliments, com és el mercat únic i les seves quatre llibertats: la lliure circulació de persones, de mercaderies, de serveis i de capitals.

Més endavant, el 1997, amb el Govern de Marc Forné Molné, se signa el Protocol veterinari complementari de l'Acord comercial, mitjançant el qual s'adopta la normativa comunitària en matèria veterinària tenint en consideració les especificitats de país, de manera que Andorra s'integra en l'espai geogràfic veterinari de la UE. En conseqüència, Andorra i la UE poden intercanviar lliurement animals vius i productes d'origen animal.

L'any 2004 es va fer un altre pas significatiu d'aproximació a la Unió Europea amb l'Acord de cooperació, que estableix les bases per ampliar les relacions en àmbits com el medi ambient, l'educació, la cultura, la joventut, la comunicació, el transport i la política regional, i amb l'Acord en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi que ja presagiava la necessària i obligada reforma del sistema fiscal andorrà.

En efecte, la reforma del model econòmic i fiscal que es va dur a terme a partir del 2005 va ser un element crucial per presentar-nos al món com una plaça segura i homologada, i també va portar a intensificar la relació amb la UE. No podíem sobreviure més amb un model opac i esgotat que tancava les portes de la competitivitat i de la bona entesa amb la resta de països i, en especial, amb França i Espanya i, per extensió, amb Europa. Havíem d'abandonar el nostre passat com a paradís fiscal per seguir prosperant com a país.

Aquest va ser també un dels elements determinants per poder culminar l'Acord monetari que va ser negociat successivament pels governs de Forné, d'Albert Pintat Santolària i de Jaume Bartumeu Cassany, i que acabaria signant el meu predecessor, Antoni Martí Petit, amb el comissari europeu d'Afers Econòmics i Monetaris, Olli Rehn, el juny del 2011. Fruit d'aquest acord, al setembre del 2014 començaven a circular els primers euros andorrans, mentre que el nostre país iniciava un llarg i exitós camí d'incorporació de bona part del cabal comunitari en matèria monetària i bancària i de lluita contra el blanqueig de capitals, sense el qual probablement avui no estariem parlant de defensar un sector financer propi i autòcton, ja que s'hauria esfumat amb la crisi de BPA del 2015. En tot cas, en aquell acte de signatura de l'Acord monetari, també es van començar a gestar els contactes amb les autoritats europees per emmarcar el

què seria el camí de les relacions institucionals entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea a través d'un acord d'associació.

Llegir el passat continua sent clau per entendre el present; l'un sense l'altre no s'entendrien. Sovint convé mirar al passat per comprendre, ni que sigui en part, allò que s'esdevé en el moment present, perquè el valor de la història és determinant. Per aquest motiu, he considerat del tot necessari fer aquest exercici de retrospectiva, per entendre que la qüestió que ens ha portat avui fins aquí no és casual, no és el resultat d'un caprici o una obsessió d'uns quants, no és patrimoni de cap partit polític ni del Govern de torn; ben al contrari, és el denominador comú, el resultat de la visió i el treball que han portat a terme els successius governs i les seves majories parlamentàries en els darrers trenta anys. De manera encara més definida i precisa, però, des del mandat d'Albert Pintat, en què es va posar en relleu la necessitat d'assolir un acord amb la Unió Europea que permeti la participació d'Andorra en el mercat interior, de forma gradual i equilibrada, i respectant determinades especificitats del nostre país.

Senyores i senyors consellers,

El 6 de novembre de 1990 Òscar Ribas Reig va pronunciar una conferència titulada "El lloc dels microestats en la construcció d'Europa". Ho feia a la Universitat de Friburg, a Suïssa, en qualitat de cap de Govern i també d'antic alumne. En aquella conferència, l'excap de Govern ja alertava sobre "el perill que comporta fonamentar la vida econòmica d'una nació, d'un estat, en un monoeconomia".

En ple segle XXI el turisme, el comerç i la construcció continuen sent els sectors inductors de l'economia andorrana. És cert que som una les economies que més creix de la zona euro i ho corroboren organismes com el Fons Monetari

Internacional, però també és cert que ens fariem més mal que bé de deixar-nos portar per l'entusiasme i creure que aquesta situació de bonança econòmica pot durar per sempre. Ho hem vist i malauradament ho hem patit; la manca de diversificació econòmica sol anar acompanyada d'una major vulnerabilitat davant de les crisis, especialment les externes, i al llarg d'aquests darrers quinze anys n'hem tingut proves suficients. Ho recordaran molt bé -ara fa quatre anys- quan la pandèmia de la Covid-19 ens va abocar a una situació d'excepcionalitat, un cop de realitat per comprovar que Andorra només ens tenia a nosaltres. O, remuntant-nos uns quants anys més enrere, quan a conseqüència de les derivades autòctones de la crisi de les hipoteques *subprime* del 2007, el nostre PIB va disminuir en pocs anys del 17%, i no va ser fins al 2019 que vam aconseguir recuperar el PIB que teníem el 2007.

Tot això no vol dir que patim un mal endèmic que ens hagi de fer renunciar al model econòmic que ens ha fet créixer i que ens ha permès tenir altes cotes de cohesió social en àmbits tan importants com la seguretat, la sanitat o l'educació, però ens hem de diversificar; ningú no ho posa en dubte. No podem continuar basant la nostra economia sobre un model poc sostenible, que està a marxades forçades devorant els nostres recursos naturals i que exigeix cada cop més treballadors vinguts de fora.

Hi ha un exemple molt clarificador: agafem els pressupostos de l'Estat andorrà que vam aprovar el passat mes de febrer on partim d'una previsió d'ingressos de 586 milions d'euros, 328 milions dels quals provenen d'impostos indirectes. D'aquests impostos indirectes, 156 milions es recapten via l'IGI, que paguen principalment els turistes, i 100 milions provenen de la taxa al consum, que també paguen majoritàriament els turistes i que, a més, any rere any està disminuint a conseqüència de la davallada del consum de tabac. Per tant, més de la meitat dels ingressos públics estan vinculats a activitats econòmiques molt

madures i, per tant, amb poc potencial de creixement, o fins i tot que estan destinades en alguns casos a minvar de forma significativa durant els pròxims anys.

L'altra cara de la moneda la trobem en els impostos directes, amb una previsió d'ingressos de 156 milions d'euros, dels quals 82 milions provenen de l'Impost de societats, que registra un augment del 48% respecte al pressupost del 2023, i 56 milions d'euros de l'Impost sobre la renda de les persones físiques, que augmenta un 29%. I, si bé aquest canvi en l'estructura d'ingressos de l'Estat és del tot positiu i augura una major resiliència i diversificació, tampoc podem obviar que bona part dels impostos directes que es paguen es fonamenten en un creixement conjuntural dels nostres sectors econòmics tradicionals en el context post-Covid 19.

Per tant, bona part dels nostres ingressos públics, amb els quals garantim les altes cotes de benestar social de què gaudim actualment (l'educació, la sanitat, els serveis socials, les pensions futures, l'habitatge públic, les infraestructures, la cultura, els salaris dels treballadors públics, etc.) depenen d'activitats econòmiques que difícilment poden créixer massa en el futur, més aviat el contrari. Per tot plegat, clama el cel que cal que l'economia andorrana es modernitzi i es diversifiqui incorporant nous sectors d'alt valor afegit.

Senyores conselleres i senyors consellers,

Si la relació entre Andorra i la Unió Europea ha estat recurrent durant aquestes darreres dècades, també ho ha estat progressivament la fórmula jurídica que havia de fonamentar aquesta relació, partint de la base que el nostre país, per motius més que evidents de dimensió territorial i demogràfica, difícilment pot ser un Estat membre de la Unió Europea. A més, aquells aspectes que van més

enllà del mercat únic europeu i que caracteritzen qualsevol adhesió, com ho són la política agrària comuna de la qual tant es parla aquests dies, la política exterior i de seguretat comuna o una certa harmonització fiscal, a hores d'ara no presenten cap avantatge per al nostre país.

Tanmateix, mai no hem viscut a esquenes del projecte de construcció europeu, i la realitat geopolítica i pròpiament política europea no feia possible que Andorra adoptés o segueixi adoptant una posició de replegament o de simple manteniment d'un pretès *statu quo* davant d'Europa, tal com intentaré argumentar. En primer lloc, perquè són més els elements que ens uneixen que no pas els que ens separen: el 2023 vam rebre 9,3 milions de turistes, gairebé la meitat, 4,2 milions procedents d'Espanya, i 3,8 milions procedents de França, el 66% de les importacions realitzades el 2022 provenen d'Espanya i l'11% de França, i el 77% dels nostres productes els exportem al mercat únic de la UE. La interdependència geogràfica i demogràfica d'Andorra amb Europa és total: la població resident –molt majoritàriament europea– fins fa pocs anys superava la nacional, l'uropeïtzació dels valors de la nostra societat és palesa, les universitats de referència per als nostres estudiants són europees, la nostra legislació s'inspira fortament des de fa molts anys en el dret comunitari, i el component o la vocació cada cop més internacional de les nostres empreses i les aspiracions professionals dels nostres joves, la majoria dels quals dominen tres o quatre idiomes -català, espanyol, francès i anglès-, són motius més que suficients per reforçar els nostres lligams amb la UE.

Durant els anys previs a la negociació de l'acord d'associació, tant Andorra com la Unió Europea van analitzar amb profunditat les diferents opcions possibles per a un nou marc de relació. Es va valorar des de l'*statu quo* fins a l'adhesió a la UE, passant per un model de relació similar al de Suïssa, una adhesió a l'Espai

Econòmic Europeu o un acord d'associació propi més adaptat a les necessitats i les particularitats d'Andorra, Mònaco i San Marino.

Després d'aquesta fase d'estudi, es va concloure, tant per part d'Andorra com per part de la Unió Europea, que la negociació d'un acord d'associació, que permetés la participació al mercat interior i que tingués en compte les particularitats dels microestats, era l'opció més viable. Del que es tractava era trobar la fórmula que ens permetés accedir de manera equilibrada al mercat interior de la UE, de trobar un estatus similar al que tenen Liechtenstein, Islàndia i Noruega al si de l'Espai Econòmic Europeu.

Permeteu-me que obri un petit parèntesi perquè en aquest moment de retrospectiva faci menció a la declaració 3 de l'article 8 del Tractat de Lisboa. Una declaració que com recordaran va ser fruit del moviment diplomàtic del ministre d'Afers Exteriors del moment, Juli Minoves Triquell. La declaració estableix que la UE tindrà en compte la situació particular dels països de petita dimensió territorial que hi mantenen relacions específiques de proximitat, i és la que obre la porta a Andorra, Mònaco i San Marino no només a sol·licitar a les institucions europees una relació més propera que ens permeti participar en el mercat interior, sinó que aquesta relació respecti determinades especificitats que no es retroben en les relacions que la Unió manté amb altres estats membres o associats; unes especificitats que, en canvi, sí que han estat garantides amb el nostre acord d'associació.

Com he dit, la declaració esmentada obre la porta a Andorra a demanar una relació més propera a la Unió Europea, i això corrobora el fet que som nosaltres, ja des del 2010 (la carta del Jaume Bartumeu a la Comissió és del 5 de maig del 2010), que demanem un marc de relació més ampli i estable a la UE, i no és la UE qui ens ho imposa, tal com s'ha instal·lat erròniament en certs imaginaris

col·lectius. I ho fem no perquè els qui han governat des de llavors el nostre país fossin ingenus o irresponsables, ben al contrari; ho sol·liciten perquè comproven de primera mà, tal com jo he fet també, que el model actual basat en acords parcials i sectorials té limitacions insalvables i és certament precari. Els donaré dos exemples d'aquesta precarietat o limitació: durant els anys 2010 al 2014, quan es valorava amb la UE quin tipus d'instrument jurídic havia de permetre l'aproximació d'Andorra al mercat únic, i en el moment d'analitzar els acords sectorials vigents fins llavors, la Comissió Europea va manifestar que el Tribunal de Comptes de la UE havia emès un informe en què afirmava que el règim de franquícies de l'acord duaner amb Andorra era excessivament avantatjós i havia de ser revisat a la baixa; una pretensió que sortosament per a nosaltres no ha prosperat perquè, com he dit abans, hem aconseguit consolidar aquest règim tres vegades superior en valor i quantitats al de la resta de països tercers encabint-lo en l'acord d'associació.

I un segon exemple, si em permeten: durant la crisi de la Covid-19, ens vam trobar en un context especialment complicat per proveir-nos de vacunes i, en algun moment, fins i tot de material de protecció individual. Vam invocar prop de la Comissió Europea i dels estats membres de la UE el nostre acord de cooperació del 2004 per poder participar en el mecanisme europeu de compra conjunta, o per facilitar la presència d'experts andorrans els comitès que dia rere dia compartien coneixement de les característiques i l'evolució de la pandèmia. Però se'ns va respondre reiteradament que aquest acord no era un marc jurídic suficient a aquest efecte. En canvi, amb l'acord d'associació, la cooperació en aquests àmbits esdevé operativa i ja no només intencional.

Per tant, aquests dos casos reals que he mencionat exemplifiquen que ni el manteniment de l'*statu quo* és del tot possible, ni els acords sectorials vigents són suficients per respondre a les necessitats actuals i futures del nostre país. De la

mateixa manera, la possibilitat de negociar nous acords sectorials en altres matèries que eventualment poguessin donar resposta a aquestes necessitats és una entelèquia desmentida per la realitat objectiva; només cal veure el Brexit o l'estancament fins fa poc de la relació entre la UE i Suïssa per adonar-se'n.

Senyores i senyors consellers,

Un cop determinat clarament l'instrument jurídic corresponent, al desembre del 2014, el Consell de la UE va donar llum verda a l'inici de les negociacions d'un acord d'associació amb Andorra, Mònaco i San Marino. I al març del 2015 comencen unes negociacions molt llargues i complexes, marcades també per circumstàncies extraordinàries: una més previsible i que tot just acabo d'esmentar, quan els britànics van votar sí a la sortida del Regne Unit de la Unió Europea al juny del 2016, i una altra que ningú va preveure: una pandèmia sanitària amb enormes conseqüències socials i econòmiques. El Brexit i la Covid-19 van endarrerir significativament les negociacions.

Després de gairebé nou anys de negociació i sota la presidència d'Espanya en el Consell de la UE, el 6 de desembre passat, finalitzaven les rondes de negociació. Una setmana més tard, el vicepresident executiu de la Comissió Europea, Maroš Šefčovič, informava els 27 estats membres de les grans línies polítiques de l'acord negociat amb Andorra i San Marino, però ja no amb Mònaco que com saben va decidir suspendre les negociacions amb la Comissió al setembre del 2023.

El camí transcorregut no ha estat fàcil; les negociacions amb la Comissió Europea han passat per moments complicats, però com recordava la setmana passada el secretari d'Estat per a les Relacions amb la Unió Europea, el tarannà andorrà de compromís, de rigor i de defensa argumentada dels nostres

interessos ha prevalgut. A vegades costa explicar més enllà de les nostres fronteres determinades particularitats d'Andorra i, especialment, als responsables polítics de les institucions comunitàries que estan acostumats a gestionar realitats molt diferents a les d'un país de 85.000 habitants. Però també és cert que explicar la idiosincràsia del nostre país seria molt més difícil si no existís la UE, perquè a Andorra li costaria molt més trobar l'equilibri necessari en un món regit només per grans països sense la presència de les institucions comunitàries i els organismes internacionals.

Quan parlem de les línies vermelles que calia respectar és perquè els canvis són positius quan van acompanyats de certa permanència: els canvis són necessaris, però també és del tot necessari que algunes coses no canviïn. I aquesta com saben és la premissa que va guiar el punt de partida de les negociacions; obtenir una harmonia inspirada en la solució que en el seu dia es va trobar per a països de reduïda dimensió territorial i demogràfica, com Liechtenstein, i que ens permetés, per tant, mantenir un control dels fluxos migratoris o el rol estratègic de les empreses públiques, úniques en el seu sector, i que deixés fora la fiscalitat i la política exterior.

Convindran amb mi que és pràcticament impossible desgranar tot el contingut de l'acord i seria pretensions creure que amb la meva intervenció resoldré tots els dubtes que tenen, però també estic convençut que podem esvair-ne molts. No estem recorrent un camí diferent del que van recórrer Islàndia, Noruega o Liechtenstein quan van entrar a formar part de l'Espai Econòmic Europeu. De fet, quan parlem amb les autoritats islandeses, noruegues o de Liechtenstein identifiquen el mateix recorregut, els mateixos dubtes i, fins i tot, les mateixes inquietuds de la població que són del tot legítimes, però totes elles van anar desapareixent quan van quedar tancades les negociacions i, sobretot, una vegada els acords van entrar en vigor. Actualment, són indiscutibles els beneficis que ha

aportat l'EEE en cada cas, com demostra que per exemple el referèndum per a l'adhesió de Liechtenstein a l'EEE el 1995 fos validat pel 55% dels votants, mentre que una enquesta del 2020 eleva el suport de la població a l'EEE fins a un 76%, més de 20 punts més.

Entrant ja al detall de l'acord d'associació, aquest s'estructura en l'acord marc, acompanyats d'una sèrie de protocols marc, el protocol Andorra i 25 annexos.

L'Acord marc és comú a totes les parts (Andorra i San Marino) i estableix les disposicions generals de l'Acord (preàmbul, objectius, valors i principis), les disposicions generals relatives a les quatre llibertats del mercat interior (lliure circulació de mercaderies, de persones, de serveis i de capitals), les disposicions generals relatives al transport, a la competència i altres normes comunes, i a les ajudes d'Estat, i les polítiques horitzontals vinculades a les quatre llibertats (política social, protecció del consumidor, medi ambient, estadístiques, dret de les societats, cooperació administrativa i cooperació fora de les quatre llibertats).

L'acord marc també defineix el marc institucional, ja que crea el comitè mixt i n'estableix el funcionament, així com altres comitès sectorials. En l'Acord marc s'estableix de quina manera Andorra i San Marino podran participar en el procés de decisió de la Unió Europea, com s'efectuarà el seguiment i la vigilància de l'aplicació de l'acord i de quina manera es resoldran les diferències. Finalment, dedica un capítol a les mesures de salvaguarda i de força major i a una sèrie de decisions generals i finals que fan referència, entre altres aspectes, a l'entrada en vigor de l'acord, la seva implementació o els idiomes en què està disponible i els mecanismes de resolució de l'acord.

L'Acord marc s'acompanya d'una sèrie de protocols marc, que s'apliquen de manera conjunta a Andorra i a San Marino i que regulen alguns aspectes específics com les adaptacions horitzontals, les regles de competències aplicables a les empreses, els serveis financers, que tindrà ocasió d'ampliar, l'avaluació de conformitat amb els països tercers, la cooperació en matèria estadística, la creació del comitè parlamentari, el procediment d'arbitratge i sobre els acords existents.

El Protocol Andorra especifica de quina manera s'apliquen a Andorra les disposicions generals de l'Acord marc. Inclou les solucions específiques acordades per a Andorra (tabac, franquícies, transports i seguretat alimentària, entre d'altres) i, des d'aquest punt de vista, s'hi migren les disposicions de l'Acord del 1990 i els seus protocols, així com algunes disposicions de l'Acord de cooperació del 2004. Finalment, també estableix les declaracions específiques, especialment en relació amb la noció d'ordre públic, de la qual parlaré després, i de no aplicació del concepte de ciutadania de la Unió.

Per acabar, l'Acord conté els 25 annexos del cabal de la UE.

Senyores conselleres i senyors consellers,

Amb la **lliure circulació de mercaderies** s'obre un dels ventalls més interessants de l'acord d'associació gràcies a l'obertura d'un espai on compradors i venedors de béns no hauran de pagar drets de duana quan comercialitzin amb la majoria dels productes, beneficiant-se a més de l'equivalència tècnica i normativa d'aquests. Això què vol dir? Doncs una oportunitat per afavorir, en primer terme, la diversificació de les empreses i professionals ja establerts al país que compliran amb la normativa europea i, per tant, podran anar més enllà del mercat andorrà sense haver de deslocalitzar-se,

perquè aquest -no ens enganyem- és un dels principals entrebancs als quals han de fer front les nostres empreses, i també per al desenvolupament de nous sectors industrials d'alt valor afegit. I quan parlem d'indústria no ens referim a indústria pesant ni contaminant, sinó a petita indústria que no generi impacte en el territori i requereixi pocs treballadors i més qualificats.

De la mateixa manera, els productors agrícoles i artesans andorrans tindran més facilitat per vendre els seus productes a l'exterior perquè no només perenitzem l'acord duaner, tal com he reiterat, sinó que s'amplia des del primer dia a tots els productes, excepte el tabac, que fins ara n'estaven exclosos: productes agrícoles, aliments, begudes, etc. Per tant, aquesta ampliació facilitarà la reconversió i la diversificació del nostre sector primari.

Quan els parlava que els canvis també han de venir acompanyats de certa permanència, amb la lliure circulació de mercaderies en tenim un exemple; es mantenen les franquícies de viatgers, tal com s'estableixen en l'Acord duaner i, com saben, s'aplica un període transitori de trenta anys per incloure el tabac dins el règim d'unió duanera un cop entri en vigor l'acord d'associació, el període transitori més llarg que s'ha concedit fins al moment per part de la UE. Per tant, el tabac mantindrà l'estatus actual durant els primers set anys de l'acord i a partir d'aquest setè any i en els vint-i-tres anys següents s'aniran reduint progressivament els drets de duana fins a l'equiparació total del tractament fiscal i de la importació del tabac andorrà. Una reducció progressiva que acompanya la tendència natural a la baixa del consum del tabac, tal com demostra l'evolució del nostre sistema d'ingressos públics a què he fet referència anteriorment.

L'assumpció plena, un cop transcorreguts aquests 30 anys, de la lliure circulació de mercaderies, no suposa però la desaparició de les duanes. Perquè l'unió duanera amb la UE no significa ser territori duaner europeu, de forma que podrem conservar una fiscalitat indirecta més competitiva que la dels estats que formen part d'aquest territori duaner (amb un IGI del 4,5% enfront d'un IVA o TVA de com a mínim el 15%).

Senyores i senyors consellers,

Possiblement, al llarg d'aquestes dues darreres dècades, un dels sectors que ha viscut un canvi més profund ha estat el **sector financer**. L'adaptació permanent a la nova realitat nacional i al nou entorn internacional -el procés d'homologació i transparència, la crisi de BPA, la pandèmia- han estat proves de foc per al nostre sistema financer que, tanmateix, sempre ha donat mostres de resiliència i de solvència; només cal atendre els resultats de les nostres tres entitats bancàries del darrer exercici per comprovar-ho.

Amb l'acord d'associació s'obren nous reptes per a aquest sector, però alhora i encara que sembli paradoxal, aquest acord garanteix la pervivència futura d'un sector financer propi i sobirà. L'entrada del sector al mercat interior es farà de forma pausada i esglaonada: Andorra disposa de quinze anys per reprendre la normativa dels quatre sectors implicats, que podran participar en el mercat interior a diferents ritmes i per aquest ordre, en principi: fons d'inversió, assegurances, mercat de valors i banca. La reciprocitat queda absolutament garantida, de manera que els operadors de la UE no podran actuar a Andorra fins que la normativa europea no hagi estat integrada a Andorra i les entitats andorranes puguin operar a Europa. A més, s'estableixen mecanismes específics de supervisió que aporten un major grau de confiança internacional al sistema financer nacional.

Sobre els mecanismes de liquiditat, cal incidir en el fet que l'acord no inclou l'accés a aquests mecanismes ni al prestador d'última instància, per la simple raó que és una decisió que no està ni estarà mai a l'abast de la contrapart negociadora, la Comissió Europea. Ara bé, com que sabem que no només es tracta que els operadors andorrans puguin operar a Europa, sinó que cal que ho facin en condicions equivalents de competitivitat, és una qüestió en la qual estem treballant de valent sense esperar l'entrada en vigor eventual de l'acord d'associació. Per aquest motiu, el Govern i l'AFA hem iniciat una ronda de contactes amb els més alts representants de la *Banque de France* i del Banco de España per trobar la fórmula que permeti tenir accés en els mateixos termes que les entitats bancàries de la UE a aquests mecanismes de liquiditat.

Un accés que ja se'ns ha dit, com presagiàvem, que no podrà ser sense l'acord d'associació, i això enllaça amb la reflexió que feia abans segons la qual aquest acord és la garantia que puguem mantenir un sector financer pròpiament andorrà, tal com el tenim a hores d'ara. En efecte, les nostres entitats bancàries necessitaran a mitjà termini, per competir en condicions equivalents, l'accés als mecanismes de liquiditat, amb independència de la seva participació el mercat interior europeu. Això significa que si aquest accés als mecanismes de liquiditat no els és proporcionat des d'Andorra, perquè no disposem prèviament de l'acord d'associació, es veuran abocades a deslocalitzar-se fora d'Andorra, i perdrem doncs un element essencial de la nostra sobirania, com ho és disposar d'un sector bancari nacional i amb seu a Andorra.

Tot i que ja n'hem parlat àmpliament en altres ocasions, no puc acabar aquest capítol financer sense esmentar la qüestió de la fiscalitat. L'acord d'associació no inclou ni pot servir de palanca per modificar les figures impositives existents (IRPF, IS, IGI), ni els tipus impositius vigents. Si hi ha canvis en aquestes

figures o en aquests tipus serà per una decisió sobirana d'aquesta Cambra. I si bé l'acord inclou un article sobre la bona governança en matèria fiscal, ho fa amb l'objectiu, simplement, de recordar el compromís de les parts de respectar els estàndards internacionals en aquesta matèria i reforçar la confiança en la seguretat jurídica d'Andorra. Un article que s'incorpora en tots els acords d'associació que negocia d'ara endavant la UE i que apel·la, per exemple, a les iniciatives de l'OCDE que tenen com a finalitat combatre les pràctiques d'elusió fiscal a escala internacional, i que Andorra ja va decidir implementar ben abans de l'acord que ens ocupa.

Senyores i senyors consellers,

Si amb el sector financer hem treballat i seguim treballant estretament les implicacions d'aquest acord, tampoc ha estat poca la feina de diàleg i concertació que hem intentat dur a terme amb els **col·legis professionals**. D'entrada l'acord d'associació implica que el dret d'establiment dels professionals comunitaris s'equipara al dels andorrans, però també cal recordar que aquesta situació ja és un fet consumat al nostre país des de l'any 2012, quan la Llei d'inversió estrangera va modificar la Llei d'exercici de les professions liberals, fent possible aquest exercici des del primer dia de la residència a Andorra, sempre que es complís el requisit de la reciprocitat. Per aquest motiu, no es pot relacionar l'acord amb una instal·lació més important d'aquestes activitats empresarials o professionals.

D'altra banda, amb l'acord d'associació s'estipula que a comptar dels 90 dies seguits en què un prestador de serveis de la UE es troba en el territori d'un altre Estat, ha de tramitar un permís de sojorn, el qual com després explicaré està sotmès a un sistema de quotes d'immigració que pot ser molt restrictiu. A més, la seva activitat com a prestador de serveis mai pot ser l'activitat principal. Si ho

és, llavors ha d'establir-se en aquell Estat i, per tant, i un cop més, sotmès a les quotes d'immigració que corresponguin. I es podran aplicar un seguit de salvaguardes com el coneixement del català, el control previ dels antecedents penals, particularment en algunes professions vinculades amb la prevenció del blanqueig de capitals, o l'acreditació de les qualificacions professionals.

Cal dir que aquesta també és l'oportunitat per regular més i millor tot el conjunt de normativa que concerneix les professions liberals, una feina que vam iniciar la legislatura passada i que hem de culminar abans de la celebració de la consulta vinculant, tal com ens hi hem compromès. I, alhora, ha de ser l'oportunitat per dotar de més recursos l'Administració per lluitar contra l'intrusisme professional.

Per tant, pel que fa al sojorn o establiment, no hi ha cap canvi en relació amb la situació actual, i fins i tot el dret comunitari obre la porta a introduir salvaguardes que ni tan sols tenim contemplades a la nostra normativa vigent. Tanmateix, pel que fa a la prestació de serveis temporal, sí que hi ha certs canvis a destacar en relació amb l'*statu quo*. La norma actual preveu un règim diferent segons si es tracta d'un professional liberal o d'una empresa que ve a prestar serveis a Andorra de forma temporal: en el primer cas cal disposar d'una autorització des del primer dia i en el segon és suficient una comunicació prèvia, amb un límit de fins a 30 dies. Amb la directiva europea, aquest límit s'amplia, com he comentat, fins a 90 dies, i tant en el cas d'un professional liberal com d'una empresa, cal només una comunicació. Ara bé, aquesta comunicació prèvia pot incorporar, a demanda nostra, els mateixos requisits i documents que a hores d'ara ja demanem (col·legiació al país d'origen, assegurança obligatòria, etc.) i s'ha de fer amb anticipació temporal suficient fins a l'inici de la prestació de serveis que permetrà, un cop hàgim dotat l'Administració dels recursos suficients, comprovar abans d'aquesta prestació efectiva que es compleixen tots

els requisits exigits. Per tant, a la pràctica, el sistema de control i ordenació de les prestacions de serveis que provenen de països comunitaris romandrà molt similar.

La lliure prestació de serveis també està relacionada amb una altra qüestió altament sensible per a nosaltres: **els nostres operadors públics**. Com saben, FEDA és manté com a operador principal i exclusiu del sistema elèctric del país, òbviament convivint amb la resta de productores i distribuïdores del país.

Un dels esculls importants de les negociacions va concernir, però, Andorra Telecom, no tant per evitar la desaparició del *roaming*, que està passant de manera natural i progressiva, sinó per garantir que les infraestructures de telecomunicacions quedessin sota un paraigua públic compromès en fer inversions amb l'objectiu de seguir oferint al país uns serveis universals, d'alta qualitat i competitivitat.

Després de molts estires i arronses, Andorra s'alinejarà amb la situació del *roaming like at home* en un termini de set anys des de l'inici de l'entrada en vigor de l'acord d'associació. Passat aquest termini, les tarifes d'itinerància hauran de ser regulades per la UE per a les persones que venen a Andorra, una realitat per als clients de la majoria d'operadors francesos, i per als residents d'Andorra quan viatgin a la UE. Els ingressos provinents del *roaming*, independentment d'un acord d'associació, ja estan condemnats a disminuir progressivament durant els pròxims anys perquè el preu del *roaming* entre els operadors va a la baixa. I, per un altre costat, som conscients que l'aplicació del *roaming like at home* serà un avantatge per als nostres ciutadans que viatgen a Europa, però també remourà un dels obstacles reputacionals més grans que tenim actualment com a plaça turística.

Pel que fa a la liberalització del mercat de les telecomunicacions, en el transcurs de la negociació es va presentar i explicar la voluntat d'Andorra de preveure mecanismes que evitessin que un nou operador pogués operar al país en una situació d'oportunisme de negoci. D'aquesta manera, tot i que *de iure* aquesta liberalització s'esdevindrà també després d'un període transitori de set anys, tenim la garantia que mitjançant una llei nacional podrem fixar el principi de no-duplictat de les infraestructures, un peatge d'utilització de les infraestructures existents, l'obligació de proporcionar el servei universal a totes les llars habitades de manera permanent independentment de la seva ubicació geogràfica, i l'obligació de proporcionar una cobertura suficient a totes les zones d'alta freqüentació turística (camps de neu, parcs naturals, etc.) per una raó de seguretat. En definitiva, uns principis i obligacions que *de facto* faran molt difícil, tenint en compte les nostres reduïdes dimensions, que s'instal·lin nous operadors a Andorra.

Senyores conselleres i senyors consellers,

En **matèria de lliure circulació de persones**, l'acord negociat estableix que els andorrans podran circular i treballar a qualsevol país de la UE en les mateixes condicions que la resta de nacionals dels Estats membres. Possiblement, aquest és un dels capítols que ha generat més titulars perquè es vincula erròniament amb una pèrdua de control sobre la política migratòria i, per extensió, de les altes cotes de seguretat que ens caracteritzen. Contràriament, l'acord d'associació ens permetrà tenir un sistema de regulació de la demografia que mai havíem tingut, perquè el sistema de quotes d'immigració negociat és més conservador que el que estem aplicant des de fa molt anys. Si mirem les xifres, l'any 2023 vam autoritzar 2033 noves residències per treball a nacionals de la UE. Si l'acord hagués estat vigent, el topall hauria pogut ser de 368 autoritzacions. Són 5,5 vegades menys, mentre que en el cas de les residències

passives serien 19 i per a temporers 58, com a mínim. Aquestes dades es poden modificar en funció de l'evolució demogràfica, però és veritat que mai hem tingut un instrument de planificació demogràfica com aquest, que serà únic en tot el mercat interior de la UE i que està intrínsecament vinculat amb la voluntat i la necessitat de transitar com a un model de creixement més sostenible. Un instrument que es revisarà cada deu anys, però no podrà ser variat si no hi ha un acord de les dues parts negociadores, i que ens permetrà també encarar i, espero, resoldre amb garanties els reptes inajornables que tenim com a país relacionats amb la sostenibilitat i l'habitatge.

Aquesta solució immigratòria ha quedat lligada a un mecanisme de verificació dels antecedents penals, també únic en tot el territori de la UE. Perquè un dels valors afegits d'Andorra és la seguretat. Qualsevol nou resident d'origen de la UE haurà de declarar totes les condemnes penals que hagi tingut i aquesta declaració es podrà verificar aleatòriament tenint en compte el grau d'amenaça que puguin representar els delictes que es declarin. A part, en el cas d'algunes professions considerades sensibles -educació, salut, sistema financer, algunes professions liberals, etc.- es podran demanar els antecedents penals de manera sistemàtica abans de contractar aquests professionals.

En aquest sentit, també és important destacar que l'acord és compatible amb el manteniment de les mesures de policia administrativa, com les expulsions, denegacions d'entrada a Andorra i foragitaments. Unes mesures i un control dels antecedents penals que es podran aplicar i interpretar, a més, d'acord amb una noció d'ordre públic que és específica per a Andorra i més restrictiva o exigent, per raó de la nostra idiosincràsia, i que consta al text de l'acord mitjançant una declaració unilateral.

En qualsevol cas, l'acord d'associació no preveu que Andorra passi a formar part de l'espai Schengen. Per tant, es mantenen els controls a les fronteres d'accés a Andorra. En cas que Andorra volgués formar part de Schengen algun dia, caldria negociar un acord específic en aquest sentit. I l'acord d'associació tampoc obliga Andorra a participar en les polítiques de la UE d'acollida de migrants o refugiats. Aquesta acollida continuarà sent una decisió sobirana, tal com s'ha fet fins ara, concretament amb les persones desplaçades pels conflictes armats d'Ucraïna i Síria mitjançant l'empara de la Llei 4/2018 de protecció temporal i transitòria per raons humanitàries.

Senyor síndic,

Senyora subsíndica,

Senyores i senyors consellers,

La reunió pública que vam celebrar el passat 12 de març, i on van assistir més de 1000 persones, va evidenciar que més enllà de les qüestions conceptuals o estructurals que es deriven de l'acord d'associació, hi ha una preocupació, del tot legítima, sobre com afectarà aquest acord en el dia a dia de les ciutadanes i els ciutadans d'Andorra. Qüestions com si l'acord afegirà més pressió al sistema sanitari andorrà, si hi haurà un augment en el nombre sol·licituds de prestacions socials, si podrem passar per les files reservades als nacionals dels Estats membres de la UE en els aeroports, si podrem continuar beneficiant-nos del *tax free*, o si haurem de pagar més IGI, han de ser aclarides i respostes de forma paral·lela a les explicacions vinculades al model de país que volem per al futur. Per tant, durant les properes setmanes iniciarem una feina intensa i transversal de comunicació, que inclourà reunions a totes les parròquies, reunions temàtiques i reunions sectorials, perquè tothom que ho desitgi pugui dir la seva. A més, en els propers mesos també disposarem de l'estudi d'impacte de l'Acord d'associació que ha encomanat de forma independent Andorra Recerca i

Innovació mitjançant un procediment que ha garantit en tot moment la publicitat i la concurrència, on es valoraran les oportunitats i les amenaces en cadascun dels àmbits d'aplicació de l'acord, a fi de disposar d'un balanç de beneficis i costos.

Òbviament, la tasca de comunicació inclou i seguirà incloent xerrades als alumnes dels diferents sistemes educatius del país. Unes xerrades que es porten a terme a petició dels equips docents dels centres i amb un contingut fixat des de la Secretaria d'Estat per a les Relacions amb la Unió Europea després de mantenir un diàleg amb els professors. No podem passar per alt, senyores i senyors consellers, que els joves han de poder extreure les seves pròpies conclusions i a la vegada han d'estar informats de totes les potencialitats que els pot brindar l'acord d'associació per al seu futur acadèmic, professional i personal.

Dir als nostres joves que hi haurà un major reconeixement de les qualificacions professionals, no és propaganda, és informar-los. Dir als joves que tindran més oportunitats laborals perquè Andorra podrà accedir a la xarxa Eures, una gran borsa de treball que posa a l'abast dels ciutadans ofertes de feina específiques arreu d'Europa, i que també implica un gran avantatge per a les empreses quan busquen perfils professionals molt concrets que no poden cobrir al país, no és propaganda, és informar-los. Dir als joves que s'estan formant en centres andorrans que s'eliminaran els problemes per al reconeixement acadèmic i professional a Europa, una condició importantíssima per poder optar a pràctiques fora d'Andorra, no és propaganda, és informar-los. Dir als joves que tindran més mecanismes per poder accedir a programes d'acompanyament acadèmic i a la recerca, no és propaganda, és informar-los. O dir als joves que no hauran de renunciar a la seva nacionalitat, l'andorrana, per poder tenir el

mateix estatus que els universitaris nacionals dels estats membres, no és propaganda, és informar-los.

L'objectiu final és que totes les ciutadanes i els ciutadans disposin de tota la informació necessària per poder pronunciar-se sobre l'acord d'associació amb motiu de la consulta vinculant que se celebrarà durant els primers mesos del 2025, una vegada el Parlament Europeu, sorgit de les eleccions d'aquest proper mes de juny, ratifiqui l'acord, i de que posteriorment el validi el Consell de la UE.

No els enganyaré si els dic que és certament difícil bastir el relat de què representarà per Andorra formar part del mercat interior europeu, no només perquè hi ha una part d'imponderable o de necessitat de projectar-se en escenaris que encara no han tingut lloc, sinó perquè també suposarà alguns esforços i sacrificis, que en cap cas volem amagar. Però el que sí sabem és que el mercat únic és una de les realitzacions més grans de la Unió Europea, un dels exemples de desenvolupament econòmic i social més importants a escala global, que ha convertit la Unió Europea en el primer soci comercial del món.

Si repassem la història de la mateixa Unió Europea, sabem que és un projecte en permanent construcció, i així continuarà sent. Sabem que ha passat per crisis de reputació, i que ha tingut moments d'encerts i de desencerts. Però, amb totes les seves imperfeccions, el món, Europa i els països europeus estarien molt pitjor sense la Unió Europea, tant des de la perspectiva de la democràcia i de les llibertats, com des del punt de vista del creixement econòmic i la competitivitat, o del benestar social i la sostenibilitat mediambiental.

A hores d'ara, nosaltres tenim a l'abast una oportunitat única i penso, sincerament, que irrepetible, de participar, de manera asimètrica en benefici d'Andorra, amb derogacions i adaptacions mai atorgades fins ara, en la part més atractiva d'aquest projecte europeu; aquella part que sense excepció tots els països europeus bé volen conservar, bé volen obtenir en el futur, bé no hi haguessin renunciat si se'ls hagués permès el *cherry picking*, si em permeten l'anglicisme, penso que molt apropiat en el cas que ens ocupa.

Com deia a l'inici de la meva intervenció, tots els que som aquí presents estem d'acord que Andorra ha de diversificar el seu model econòmic amb noves activitats d'alt valor afegit, que no comprometin els nostres recursos naturals i que garanteixin una evolució demogràfica assumible. Una diversificació que permeti un creixement econòmic menys cíclic i més sòlid, que generi més ingressos públics i més diversificats per poder anar incrementant les cotes de benestar social i la qualitat de vida dels nostres ciutadans. I confio i espero que la sessió informativa d'avui ajudi a que tots els que som aquí presents arribem també a la conclusió, com més aviat millor, de que aquesta fita només és possible dotant-nos del millor i únic instrument que tenim al nostre abast per fer-ho: la participació progressiva i estructurada en el mercat únic europeu mitjançant l'acord d'associació que els coprínceps i el Govern hem negociat aquests darrers nou anys, honorant el llegat que ens ha estat transmès des dels anys 80 del segle XX.

Moltes gràcies.